

Collectieplan

Museum Kasteel Wijchen

2022 - 2025

COLLECTIEPLAN 2022 - 2025

Wijchen, maart 2021

Rylana Seelen
Directeur

Ben Teubner
Conservator

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING	6
1.1	Belang van de collectie	6
1.2	Visie, missie en positionering	7
1.2.1	Missie	7
1.2.2	Visie	7
1.2.3	Stakeholders	7
1.2.4	Ambitie	8
2	BESCHRIJVING VAN DE COLLECTIES	10
2.1	Ontstaansgeschiedenis	10
2.1.1	Archeologie	10
2.1.2	Regionale geschiedenis	10
2.1.3	Museumtuin "De Tuun"	19
2.1.4	Moderne en hedendaagse kunst	11
2.2	Herkomst en beschrijving collecties	11
2.2.1	Kerncollecties	12
2.2.2	Deelcollecties	13
2.2.3	Langdurige bruiklenen	14
2.2.4	Toekomstige aanvullingen	14
2.3	Eigendom	14
3	COLLECTIEVORMING	17
3.1	Verzamelen	17
3.1.1	Archeologie	18
3.1.2	Regionale geschiedenis	18
3.1.3	Botanische collectie	18
3.1.4	Moderne en hedendaagse kunst	18
3.1.5	Verantwoording	18
3.2	Selectie en afstoting	19
4	COLLECTIEBEHEER, -BEHOUD EN -REGISTRATIE	21
4.1	Beheer	21
4.1.1	Kerntaken	21
4.1.2	Verantwoording	22
4.1.3	Wensen voor de toekomst	22
4.2	Conservering en restauratie	23
4.2.1	Klimaat	23
4.2.2	Licht	24
4.3	Collectieregistratie en -documentatie	24
4.3.1	Gebruik van de basisregistratie	25
4.3.2	Registratie collecties	25
4.3.3	Noodzaak van infrastructurele aanpassingen	65
4.3.4	Registratie kerncollecties	26
4.3.5	Registratie deelcollecties	26
4.3.6	Langdurige bruiklenen	27
4.4	Veiligheid en verzekering	27
5	GEBRUIK VAN DE COLLECTIES	29
5.1	Onderzoek en educatie	29
5.1.1	Onderzoek	29
5.1.2	Educatie	29
5.2	Presentatie en exploitatie	29
5.3	Bruikleenverkeer	30
6	SAMENVATTING EN ACTIEPUNTEN	32

1

1. INLEIDING

Museum Kasteel Wijchen (MKW) beschikt over een uitgebreide collectie. In dit *Collectieplan 2022-2025* wordt begonnen met een korte beschrijving van MKW, dan een overzicht gegeven van de geschiedenis en de aard van de collectie en wordt beschreven wat de actuele situatie is rond eigendom, beheer en registratie. Tevens wordt daarbij benoemd welke acties in dit kader verder moeten worden ondernomen.

Het collectieplan verschaft informatie voor de subsidiegevers, gemeente Wijchen, het publiek, aanvragers van bruiklenen, erflaters en schenkers. Intern is het collectieplan bedoeld als leidraad voor de eigen medewerkers, als uitgangspunt voor de jaarplannen en handelen ten aanzien van de kerncollectie.

Met dit collectieplan wil MKW inzicht verschaffen in:

- De samenstelling en betekenis van de museale collecties en de kwalitatieve analyse van de collecties met het oog op het collectieprofiel;
- De collectievorming middels het verzamel- en selectiebeleid;
- De regels die het museum hanteert ten aanzien van behoud en beheer en omgang met de collecties;
- Het beleid ten aanzien van de collectieregistratie en documentatie van de collecties;
- Het gebruik dat het museum maakt van de collecties;
- De plannen die het museum heeft ten aanzien van de collecties.

Het *Collectieplan 2022-2025* vormt samen met het *Meerjarenbeleidsplan 2022-2025* de basis voor het beleid van het museum. Het onderliggende collectieplan bouwt voort op het voorgaande *Collectieplan 2016-2020*. Het jaar 2021 is wegens de renovatie van Kasteel Wijchen en de tijdelijke sluiting van MKW toegevoegd aan het *Collectieplan 2016-2020*.

In de periode 2014-2019 bezochten gemiddeld 10.000 bezoekers per jaar het museum. Het personeelsbestand bedroeg 1,2 fte. Een groot deel van de objecten zijn gedocumenteerd en gefotografeerd.

In 2007 is een *Beheerovereenkomst* afgesloten tussen de gemeente Wijchen en MKW. De gemeente verstrekt jaarlijks op declaratiebasis aan het museum een vergoeding bestemd voor onderhoud en conservering van de collectie, conform de beheerovereenkomst.

1.1 Belang van de collectie

Vier collecties vormen het hart van de museumpresentatie. Ze vormen de belangrijkste cultuurhistorische collectie van de regio Wijchen. Dit geeft het museum een belangrijke lokale en regionale taak, mede vanwege de archeologische waarde van de collectie. Het belang is zowel gelegen in de individuele objecten, als in de samenhang en breedte van de collectie.

1. Het museum is de aangewezen plaats waar de bodemvondsten worden gepresenteerd, ook de bodemvondsten die worden opgegraven onder de hoede van de gemeente Wijchen. De collectie **archeologie** is dus zeer waardevol voor de regio van Wijchen. Sinds zijn ontstaan is de collectie meermaals uitgebreid door aankopen of schenkingen van particuliere verzamelaars en door uitbreiding van de gemeentelijke collectie bodemvondsten.
2. De **collectie regionale geschiedenis** presenteert het verhaal van Wijchen en omgeving vanaf de middeleeuwen. De nadruk ligt op de geschiedenis van de vijf kastelen die de gemeente rijk is. Deze collectie draagt dus essentieel bij aan het te vertellen verhaal van de bewoningsgeschiedenis van Wijchen en omgeving.
3. In de kasteeltuin ligt museumtuin "De Tuin". Hierin herbergt MKW zijn **botanische collectie**. Deze bevat kruiden en gewassen die uniek zijn in Nederland.
4. **Moderne en hedendaagse kunst.**

Museum Kasteel Wijchen ontwikkelt veel activiteiten in het museum en kijkt over de eigen muren heen. Een deel van het cultureel erfgoed uit de regio Wijchen bevindt zich immers buiten het museum. Door ook buiten de eigen museumlocatie actief te zijn kan MKW het publieksbereik verhogen en de maatschappelijke impact optimaliseren. Het in 2020 gestarte 'Museum Online' is daar een goed voorbeeld van.

Juist bij historisch erfgoed is het materiele nauw verbonden met het immateriële: gebruiken, rituelen en tradities. Daarom rekent het museum ook immaterieel erfgoed tot zijn terrein, inclusief herinneringsverhalen. Deze komen met name in wisseltentoonstellingen aan bod.

1.2 Visie, missie en positionering

1.2.1 Missie

In 2012 hebben bestuur, staf en vrijwilligers van MKW uitgebreid stilgestaan bij de missie van het museum. Die toen vastgestelde missie blijft ook nu de leidraad. De missie zegt wat dit museum wil zijn of 'waar we voor gaan', wat we willen betekenen voor bezoekers, stakeholders, medewerkers en vrijwilligers of andere belanghebbenden én waarin we ons onderscheiden van andere musea.

Met de missie willen we inwoners vertellen waar ze vandaan komen en hoe dit in de toekomst van belang kan zijn voor de vorming van een eigen identiteit. Deze moet helpen bij het vaststellen van de identiteit van de regio en haar inwoners. Behalve dat de missie de basis is waaruit de strategie en de doelstellingen worden afgeleid, is het ook de leidraad voor handelen van bestuur, staf en vrijwilligers.

Museum Kasteel Wijchen bewaart het cultureel erfgoed van Wijchen en omgeving en maakt dit toegankelijk voor publiek om hen te verrijken, te inspireren, te verbinden en uit te dagen hun relatie tot de regio te verdiepen.

1.2.2 Visie

Hoe ziet MKW zich in de wereld van morgen? In welke richting dient het museum zich te ontwikkelen om de missie te kunnen realiseren? Wat wil het museum bereiken? Dit zijn allemaal essentiële vragen om de missie en visie te bepalen. Bij het vaststellen van de missie is uitgegaan van de essentie, ambitie, motivatie en het unieke karakter van MKW.

<i>Essentie:</i>	<i>MKW bewaart het cultureel erfgoed van Kasteel Wijchen, Wijchen en omgeving en maakt</i>
	<i>dit toegankelijk voor publiek.</i>
<i>Ambitie:</i>	<i>MKW is het inspirerende cultuurhistorisch centrum van Wijchen en omgeving,</i>
<i>gevestigd</i>	<i>in Kasteel Wijchen, en daagt het publiek uit tot verdieping.</i>
<i>Motivatie:</i>	<i>MKW heeft de overtuiging dat iedereen het unieke cultureel erfgoed van Kasteel Wijchen, Wijchen en omgeving wil zien en beleven, omdat dit bijdraagt aan</i>
	<i>persoonlijke en maatschappelijke identiteitsvorming en verbinding.</i>
<i>Uniciteit:</i>	<i>Collectie en verhaal van permanente bewoning van Wijchen en omgeving en Kasteel Wijchen.</i>

1.2.3 Stakeholders

MKW staat midden in de samenleving. Dit blijkt uit gesprekken met partners die de regionale bekendheid van het museum erkennen. Het museum heeft dit verworven door naar buiten te treden in de media en het tentoonstellingsprogram aan te passen aan de actualiteit en het historisch profiel van MKW, namelijk de regionale geschiedenis. Ook de structurele samenwerking met onder andere de Gemeente Wijchen, wetenschappelijke partners - Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE), Gelders Archeologisch Centrum (GAC), Radboud Universiteit (RU), Hogeschool Arnhem en Nijmegen (HAN) en Wageningen University (WU) - culturele partners (onder andere Bibliotheek Wijchen, Historische Vereniging Tweestromenland, Wighene, Kunstkring Wijchen, sKBL, Museum Het Valkhof

(MHV), Rijksmuseum van Oudheden (RMO), Kasteel Hernen, Stichting Erfgoed Gelderland, RomeinenNU, AWN afdeling Nijmegen en maatschappelijk en cultureel centrum 't Mozaïek), toeristische partners (Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen, NBTC), ondernemers (Centrum Management Wijchen (CMW), Bedrijvenvereniging Bijsterhuizen en KHN afdeling Wijchen), het onderwijsveld (Cultuurknooppunt Wijchen-Beuningen, Pro College Wijchen en Maaswaal College), de media (lokaal en regionaal) en de Vrienden Museum Kasteel Wijchen, wijzen in de richting van die positie als cultuurhistorisch hart van de regio.

1.2.4 Ambitie

MKW heeft de ambitie om het inspirerende cultuurhistorische centrum van Wijchen en omgeving te zijn. Dit heeft geleid tot onderstaande keuzes voor de toekomst van het museum. Op hoofdlijnen kiest MKW ervoor om zich verder te ontwikkelen op vier terreinen:

1. Duidelijke positionering museum

Het museum kiest voor een duidelijk historisch profiel. Archeologie, regionale geschiedenis en het bewoningsverhaal van het kasteel vormen de basis van het te vertellen verhaal, museumeducatie en beleving.

2. Museumpresentatie & activiteiten

Belangrijke facetten hierin zijn het doelgroepgericht werken, de collectie centraal te laten staan en het inbrengen van persoonlijke elementen in de overdracht zodat de bezoeker zich kan identificeren met de regio met Kasteel Wijchen als middelpunt. Communicatie & marketing

3. Communicatie & marketing

Middels communicatie en marketing wil MKW zich toeleggen op doelgroepen, een onderscheid maken in corporate en programmacommunicatie en zich (digitaal) blijven profileren, via bijvoorbeeld de website, sociale media en een digitale nieuwsbrief. Tevens willen we door middel van advertenties en persberichten in de gedrukte media onze doelgroepen blijven aanspreken en bereiken.

4. Interne organisatie

Het uitbouwen van kennis en expertise bij medewerkers en vrijwilligers en de wens het huidige aantal fte uit te breiden.

Het ambitieniveau beschreven in het *MPB 2022-2025* is hoog. MKW is als museum opgenomen in het Nederlands Museumregister en zegt daarmee te willen staan voor een bepaald kwaliteitsniveau. Deze ambitie en kwaliteit zijn alleen op de lange termijn vol te houden met een grote groep betrokken mensen en partijen die zich hiervoor willen inzetten. MKW zal een permanent oog voor de balans tussen ambitie en realiteit hebben en vraagt daarbij nadrukkelijk de steun van de gemeente Wijchen.

2

2. BESCHRIJVING VAN DE COLLECTIES

2.1 Ontstaansgeschiedenis

Museum Kasteel Wijchen is gevestigd op de voormalige zolder van Kasteel Wijchen. De archeologische collectie is deels bijeengebracht door de heer F.J.G.H. Bloemen, de eigenaar van een kousenfabriek in Wijchen. In de loop der tijd is de archeologische collectie aangevuld met objecten van andere verzamelaars. Gedurende 30 jaar was de collectie ondergebracht in het voormalige Koetshuis van Kasteel Wijchen. In 1992 werd het kasteel gerenoveerd. De gemeenteraad greep dit aan om het kasteel te bestemmen als de plaats om de archeologische collectie te huisvesten. De zolder werd ingericht als museum in combinatie met een ruimte voor wisseltentoonstellingen rond beeldende kunst (aanvankelijk georganiseerd door de Stichting Culturele Raad Wijchen). Ook de protohistorische tuin, gelegen in de kasteeltuin, maakt onderdeel uit van het museum.

2.1.1 Archeologie

De basis van de archeologische collectie dankt zijn ontstaan aan de in 1952 overleden Frans Bloemen. Deze Wijchense kousenfabrikant wist dat er al heel lang bij de Valendriese heuvels, tijdens het rooien van bossen, scherven tevoorschijn kwamen. In de jaren dertig, tijdens de economische crisis, kocht Bloemen door middel van kousen- of sigarentransacties de gevonden archeologische stukken op. Met prikstokken werden de heuvels afgetast naar 'erdmennekespötjes' zoals de urnen in de volksmond genoemd werden.

De bodem is van grote betekenis geweest voor de omgeving van Wijchen. Het Wijchense landschap wordt voor een belangrijk deel bepaald door de van Heumen naar Bergharen lopende heuvelrug en een tweetal oude rivierarmen van de Rijn en de Maas. Duidelijk herkenbaar zijn de stuifzand heuvels, waarvan het zand tijdens de laatste ijstijd, zo'n 10.000 jaar geleden, door krachtige westenwinden uit de 's winters droge rivierbeddingen tot wel 18 meter hoogte opgeblazen werd. De zandheuvels werden door de Wijchenaren 'bergen' genoemd, bijvoorbeeld de Galgenberg, de Mussenberg, de Molenberg en de Wezelseberg.

De zandheuvels langs de oude zijtak van de Maas boden al in de middensteentijd (mesolithicum) een veilige verblijfplaats aan jagers en verzamelaars. Van deze bewoners is een aantal kleine vuurstenen werktuigen, bestaande uit mesjes, schrabbers, boren en beiteltjes in het museum te zien. Naast enkele mooi gepolijste vuurstenen bijlen en fraaie klokbekers uit de late steentijd (laat-neolithicum) zijn er prachtige voorbeelden van potten uit de urnenvelden te zien. Het Wijchense wagengraf (700 voor Christus, origineel tentoongesteld in Museum Het Valkhof te Nijmegen) en de grote hoeveelheid glazen La-Tène armbanden, behoren tot de meer bijzondere vondsten. Uit de Romeinse tijd zijn in en rond Wijchen diverse grafvelden en resten van verschillende stenen boerderijen, de zogenoemde 'villa's' gevonden. Aan de hand van deze 2000 jaar oude resten geeft het museum een indruk van de Romeinen en hun leefwijze. Belangrijk was de ontdekking van een vroegmiddeleeuws grafveld (400-650) dat aansloot op de Romeinse tijd. Bijzonder is dat het grafveld bestaat uit ongeveer 650 graven en daarom tot één van de grootste Merovingische grafvelden van Nederland behoort. Uit de honderden graven zijn in het museum enkele rijkere vondsten te bewonderen. In de middeleeuwen werd vanuit de kloosters steeds meer woeste grond tot ontginning gebracht en aan boeren verpacht. In die tijd ontstond ook de eerste industrie in Wijchen. Op de Pas werd ijzeroer gewonnen en er was ook een pottenbakkerij waar rode kogelpoten werden gemaakt.

2.1.2 Regionale geschiedenis

De historische collectie (regionale geschiedenis) presenteert het verhaal van Wijchen en omgeving vanaf de middeleeuwen. De nadruk ligt op de bouwhistorie, de bewoners van Kasteel Wijchen en de relatie tot de directe omgeving, bijvoorbeeld de geschiedenis van de overige vier kastelen die de gemeente rijk is. Het strategisch gelegen Tweestromenland is regelmatig het decor geweest van onderlinge twisten tussen grotere en kleinere machthebbers. Tot 1600 was een kasteel het ideale middel om overwicht in een gebied te tonen. Na die tijd kregen de gebouwen een meer representatieve functie of raakten in verval. Naast algemene informatie over het ontstaan en de

functie van kastelen wordt nader ingegaan op het roerige verleden van de kastelen van Balgoy, Batenburg, Hernen, Leur en natuurlijk Wijchen zelf. Naast de vaste collectie, worden thema's uit de regionale geschiedenis tevens belicht aan de hand van wisseltentoonstellingen.

2.1.3 Museumtuin "De Tuun"

In de kasteeltuin ligt de museumtuin "De Tuun". De tuin is genoemd naar het Oudnederlandse woord 'tuun', de naam voor een ommuurd of afgescheiden stuk grond. De tuin bestaat uit twee delen. De helft van de tuin is aangelegd als historische akker, één voor elke tijdperiode. In de periode 200 voor Christus tot 1000 na Christus heeft de land- en tuinbouw een grote ontwikkeling doorgemaakt. In de ijzertijd werden akkers steeds planmatiger aangelegd. Door nieuwe uitvindingen kan de grond beter worden bewerkt. Tevens ging men wisselbouw toepassen om de grond niet uit te putten. Echt grootschalig werd de land- en tuinbouw met de komst van de Romeinen. In de vroege middeleeuwen maakten de Franken dankbaar gebruik van deze kennis. Een groot aantal gewassen uit die perioden is in "De Tuun" te bekijken.

De eerste 'akker' staat vol met gewassen uit de late ijzertijd, vanaf circa 250 tot 12 voor Christus. Het einde van de ijzertijd werd ingeluid door de komst van de Romeinen. De veranderingen die zowel hun aanwezigheid als hun eetgewoontes teweegbrachten zijn te zien in de tweede akker die de periode 12 voor Christus tot 406 na Christus omvat. De vroegmiddeleeuwse landbouw, vertegenwoordigd door de derde akker, weerspiegelt de situatie van de jaren 406 tot 1000 na Christus. Deze periode wordt gekenmerkt door verdere uitbreiding van het gewassenassortiment. Ook van invloed was de toename in de regel- en wetgeving omtrent het gebruik van boerenland. Het tweede deel van "De Tuun" bevat een kruidentuin waar tientallen kruiden zijn ingedeeld volgens hun toepassing. Behalve keukenkruiden en geneeskrachtige gewassen zijn er ook verf- en rituele planten te zien.

2.1.4 Moderne en hedendaagse kunst

Tot en met december 2012 had MKW een programma van wisseltentoonstellingen waarbij de nadruk lag op hedendaagse kunst. Uitgegaan is daarbij van de regionale verbondenheid qua onderwerp of kunstenaar. Het museum heeft voor een duidelijk historisch profiel gekozen en hedendaagse kunst zal daarom geen kerntaak zijn van MKW.

2.2 Herkomst en beschrijving collecties

Museum Kasteel Wijchen is iets van ons allen. Objecten en verhalen - getuigenissen uit het verleden - veelal vanuit particuliere initiatieven, worden al eeuwenlang verzameld in de regio en is nu publiek bezit. MKW moet dit zorgvuldig beheren en voor een breed publiek toegankelijk maken. Hier en nu, maar ook voor de generaties die na ons komen: om steeds vanuit het verleden duiding te geven aan het heden en de toekomst.

Tot de collectie van het museum behoren in beginsel alle objecten en kunstwerken in de huidige opstelling en tevens ensembles en individuele stukken in het depot. Deze depotcollecties zijn van grote betekenis binnen de verzamelingen van het museum, maar kunnen geen (vaste) plaats krijgen in de presentatie of kunnen om andere redenen niet permanent worden getoond.

De collectie archeologie en regionale geschiedenis worden tentoongesteld in MKW. Museumtuin 'De Tuun' is te zien in de kasteeltuin. De collecties worden getoond in het museum of bewaard in het depot van het museum in het naastgelegen Koetshuis van het kasteel.

Het museum wil verbanden leggen tussen de collecties, de verschillende culturen en de uiteenlopende werkelijkheidsbelevingen van bezoekers en potentiële doelgroepen. Basisregistratie van de eigen collectie is noodzakelijk om dit mogelijk te maken.

MKW geeft in de vaste presentatie een compleet overzicht van de bewoningsgeschiedenis van het gebied tot 1900. Daarnaast volgt Kasteel Wijchen de 'koninklijke' verhaallijn. De herinrichting focust zich naast de bewoningsgeschiedenis van de regio ook op Kasteel Wijchen en de bijbehorende

verhalen: de functie van het kasteel ten opzichte van de omgeving en het unieke verhaal van de beroemde bewoners. De kern van het nieuwe inrichtingsplan is de magie van het kasteel en zijn omgeving met zijn soms bijzondere historische bewoners voelbaar, beleefbaar en ervaarbaar te maken voor bezoekers. Een bezoek aan het kasteel moet een 'theatrale ervaring' zijn; het kasteel is een podium waar de mensen die op enig moment in de geschiedenis aan het kasteel of het dorp verbonden waren, hun rol gaan spelen, zo mogelijk met rechtstreekse betrokkenheid van de bezoeker. De museale objecten en de verschillende zalen in het kasteel zijn de rekvisieten en decors die de 'voorstelling' ondersteunen en diepte en kleur geven.

Het museum heeft nauw contact met Museum Het Valkhof, Bureau Archeologie, de beleidsmedewerker archeologie van de Gemeente Wijchen en de opgravende archeologische bureaus (RAAP, VU). Het is de intentie dat zoveel mogelijk opgegraven materiaal in het museum te zien zal zijn, kort na de opgravingen in de streek en wel voordat zij naar grotere musea gaan zoals Museum Het Valkhof (MHV) of het Rijksmuseum voor Oudheden (RMO).

Het is van belang dat de link van deze objecten met de streek behouden blijft. Dit kan bereikt worden door het inzetten van digitale media. Het erfgoed moet gemakkelijk digitaal te raadplegen zijn via de website van het museum, en ook binnen het museum in de vorm van interactieve media. Dit om versnippering van materiaal en kennis te voorkomen.

De collecties vormen het hart van de museumpresentatie. Ze vormen de belangrijkste cultuurhistorische collectie van de regio Wijchen. Dit geeft het museum een belangrijke lokale en regionale taak, mede vanwege de archeologische waarde van de collecties. Het belang is zowel gelegen in de individuele objecten, als in de samenhang en breedte van de collecties.

2.2.1 Kerncollecties

De collectie van MKW bestaat uit vier delen: archeologie, regionale geschiedenis, botanische collectie en moderne en hedendaagse kunst.

1. *Archeologie*

- a. Collectie Frans Bloemen
- b. Collectie Gemeente Wijchen
- c. Eigen collectie MKW

2. *Regionale geschiedenis*

Voorbeelden behorende bij deze collectie zijn maquettes en het portret Emilia van Nassau (replica). De kerncollectie regionale geschiedenis geeft een overzicht van de ontwikkeling van regionale kastelen.

3. *Botanische collectie*

De collectie botanie bestaat uit levende planten in de museumtuin en gedroogde herbariumstukken.

In de kasteeltuin groeien circa 150 soorten planten en kruiden. In De Tuun zijn de planten te zien, te voelen en te ruiken die hier werden verbouwd in de late IJzertijd, de Romeinse periode en de vroege middeleeuwen. Samen vormen deze perioden de protohistorie. De Tuun bestaat uit twee delen: de helft van de tuin is aangelegd als historische akker. Het tweede deel bevat een kruidentuin waar tientallen soorten kruiden zijn ingedeeld volgens hun toepassing.

De collectie botanie bestaat uit levende planten in de museumtuin en gedroogde herbariumstukken. De planten zijn kruiden, landbouwgewassen en nutsplanten, die verbouwd werden in de periode 200 voor Christus tot 1000 na Christus in Nederland.

De gehele botanische kerncollectie wordt tot de museumpresentatie gerekend.

4. *Moderne en hedendaagse collectie*

Voor zover het aanvullend is voor de historische tentoonstellingen, wordt deze gepresenteerd.

2.2.2 Deelcollecties

Onze collectie bestaat uit een aantal deelcollecties:

1. Collectie P. Franssen
Deze collectie van de Wijchense oud-huisarts P. Franssen bestaat uit 82 Romeinse en prehistorische objecten (en een aantal randfragmenten), deels op verzoek van Franssen becommentarieerd door een deskundige van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek en in 2005 aan het museum geschonken.
2. Collectie Roel Stuart
Deze collectie is aangekocht in 2000.
3. Collectie Toon Stuart
Deze collectie is aangekocht in 2014.
4. Collectie Simon van Steenveldt
Deze collectie is aangekocht in 2002.
5. Collectie Mark de Groot
Deze collectie is aangekocht in 2013.
6. Maquettes (5 maquettes van boerderijen en 1 van Villa Tienakker)
Deze collectie bestaat uit 5 maquettes van boerderijen uit de Late Bronstijd tot en met de Karolingische tijd en één maquette van Villa Tienakker (Romeins) die typisch zijn voor deze streek.

De grootste kerncollectie betreft de archeologie die bestaat uit circa 3000 bodemvondsten (exclusief bruiklenen) uit Wijchen en omgeving die betrekking hebben op het menselijk leven in de regio, vanaf de Middensteentijd tot en met de Middeleeuwen. Inclusief bruiklenen tot en met 1600. Het grootste gedeelte van de collectie wordt gevormd door objecten afkomstig van urnenvelden uit de Late Bronstijd/Vroege IJzertijd. Wijchen was in de Romeinse tijd al een belangrijke plaats. Uit die tijd zijn diverse objecten verzameld die hiervan getuigen en ook van een hoge kwaliteit zijn voor een provinciale plaats. Dit geldt ook voor de Merovingische periode. Het gaat vaak om grafgraven, persoonlijke gebruiksvoorwerpen, glaswerk, sieraden, aardewerk, wapens, kleine beeldjes en crematieresten.

Deelcollecties Regionale geschiedenis:

- a. Fotomateriaal (circa 400 foto's en circa 6000 negatieven)
- b. De munten van Batenburg (15 munten)
- c. Collectie WOII (o.a. Yad Vashem penning)
- d. Kasteel Wijchen (o.a. een zeventiende-eeuwse schouw)
- e. Diversen: afkomstig van schenkingen van verschillende particulieren en de Stichting Vrienden van Museum Kasteel Wijchen
- f. Database (dvd's) met interviews betreffende alle exposities vanaf 2013

Vanaf 2014 zijn er aankopen en schenkingen gedaan ter ondersteuning van het te vertellen verhaal van Emilia van Nassau (collectie Kasteel Wijchen). Ook zijn er enkele schenkingen geweest op het gebied van de herdenkingsgeschiedenis (Tweede Wereldoorlog). Verder is de database uitgebreid op het gebied van de *oral history*: interviews.

Deelcollecties moderne en hedendaagse kunst:

- a. Hedendaagse kunst: vijf penseeltekeningen van archeologische objecten van Pedro Garcias, één acrylverfschildering van J.C. Gérard, één houtdruk van Klaas Gubbels en één ets van Ad Arma
- b. Moderne kunst: één schilderij van Doris Arts

Uit de wisselexposities die gehouden werden in de museumruimtes is tot slot de kleine eigen deelcollectie moderne en hedendaagse beeldende kunst ontstaan. Deze bestaat uit werken die geschonken zijn door de kunstenaars na de exposities.

Kleding:

- a. Historische kledij
- b. Educatieve collectie kleding (gebruikt voor educatie en activiteiten)

2.2.3 Langdurige bruiklenen

Daarnaast heeft MKW een aantal collecties in permanente bruikleen. Grote delen hiervan zijn in de museumpresentatie opgenomen.

1. *De collectie 'Valkhof' Nijmegen* (90 objecten)
Alles is opgenomen in de museumpresentatie.
2. *De collectie Rijksmuseum van Oudheden (RMO) Leiden* (120 objecten)
Deels opgenomen in de museumpresentatie.

2.2.4 Toekomstige aanvullingen

Voor de herinrichting en aanpassing van de vernieuwde museumpresentatie is MKW voornemens de collectie aan te vullen met:

- Historische kledij betreffende de kasteelbewoning;
- Interieurstukken betreffende de kasteelbewoning;
- Schilderijen (betreffende Kasteel Wijchen of vooraanstaande regionale kunstenaars);
- Rekvisieten betreffende de aankleding van de kelder (waarin ook de keukens gelegen zijn).

Het museum beschikt over een unieke collectie streekgeschiedenis en een archeologiecollectie. Met het leggen van onderliggende verbanden en het aandacht besteden aan verschillende doelgroepen en de wijze van kennis tot zich nemen van de collecties, hopen we een continuering van fysiek en digitaal bezoek te kunnen bewerkstelligen.

Het publieksbereik is onzes inziens verder te vergroten als ook de andere zalen, presentaties en programma's professioneel worden aangepakt door middel van een kwaliteits- en kwantiteitsimpuls in combinatie met een heldere profilering en met gebruikmaking van nieuwe technieken. Zo introduceert het museum het 'online museum' (vanaf 2020). Door de renovatie van Kasteel Wijchen is de vaste collectie tot najaar 2021 niet te bezoeken. In het online museum kunnen topstukken uit de vaste collectie met toelichting door de conservator bekeken worden. Daarnaast geven rondleiders korte virtuele rondleidingen door Kasteel Wijchen.

Tegelijkertijd is er gestart met een herwaardering van de collectie en het voortzetten van de registratie van alle aanwezige objecten. Driekwart van de objecten zijn gefotografeerd, beschreven en opgeslagen in Adlib. Naast deze basisvoorwaarden is het museum voornemens te starten met een website, deelname aan de gezamenlijke ontsluiting van collecties in Collectie Gelderland en het gebruiken van interactieve technieken om de collectie op een andere manier te ontsluiten dan alleen de eendimensionale kijkweg, collectiestuk in vitrine versus bezoeker/kijker.

Naast dit collectieplan is er ook een informatieplan opgesteld. Het *Informatiebeleidsplan 2021-2025* dient als basis voor het ontwikkelen van nieuwe informatiediensten zowel op het web als binnen het museum zelf. Alle objecten dienen te worden geregistreerd in een geautomatiseerd registratiesysteem ruimer dan de minimale standaard: naam instelling, inventarisnummer, objectnaam, vindplaats, maatvoering van objecten, verwervingsgegevens, foto object en standplaats.

2.3 Eigendom

De archeologische objecten zijn voor ongeveer 50% eigendom van de Gemeente Wijchen. In 2007 is een Beheerovereenkomst afgesloten tussen de Gemeente Wijchen en MKW. Circa 8% is momenteel afkomstig uit bruikleen van particulieren, Vereniging van Vrijwilligers in de Archeologie (AWN), Rijksdienst voor Cultuur en Erfgoed (RCE), Museum Het Valkhof (MHV), Rijksmuseum van Oudheden (RMO) en het Instituut Collectie Nederland (ICN). Een derde deel van de archeologische collectie is eigendom van MKW dankzij schenkingen of aankoop. De collecties regionale geschiedenis, de botanische verzameling en de collectie moderne en hedendaagse kunst (bestaande uit schenkingen van kunstenaars die in het verleden geëxposeerd hebben) zijn eigendom van het museum.

De gemeente verstrekt jaarlijks op declaratiebasis aan het museum een vergoeding bestemd voor onderhoud en conservering van de collectie, conform de beheerovereenkomst. Het museum vormt hiervoor een bestemmingsreserve. Jaarlijkse onder- en overschrijdingen op de post zullen verrekend worden met deze reserve. Voorziene uitgaven die volgens de planning de bestemmingsreserve te boven gaan, moeten tijdig bij het indienen van de jaarlijkse begroting door het museum kenbaar worden gemaakt aan de gemeente. Het bedrag voor 2021 is € 6.883 exclusief btw en wordt jaarlijks geïndexeerd op basis van de BRN-materieel.

De collectie wordt beheerd door de conservator, met als eindverantwoordelijke de directeur.

3

3. COLLECTIEVORMING

3.1 Verzamelen

Het museum onderschrijft de Ethische code voor musea, opgesteld door het ICOM (2004). Hierin is opgenomen dat het collectiebeleid van een museum duidelijk aan moet geven wat de betekenis van de collectie is als primaire bron waarmee kennis opgebouwd en bevorderd kan worden. Het beleid moet niet alleen worden bepaald door intellectuele trends of huidig museaal gebruik (art. 3.1). Voorwerpen kunnen dan ook om twee redenen in de collectie worden opgenomen. Allereerst is er een **presentatiefunctie**: voorwerpen worden geëxposeerd om de bezoeker een beeld te geven van de bewoningsgeschiedenis van Wijchen en omgeving plus het kasteel. Minstens zo belangrijk echter is de **documentatiefunctie**: het museum bewaart voorwerpen die representatief zijn voor het cultureel erfgoed van Wijchen en omgeving, zodat deze bestudeerd kunnen worden en aan latere generaties kunnen worden overgeleverd.

Verwervingen vinden plaats door aankoop, bruikleen of schenking. Het museum verwerft zowel actief als passief. **Actief** wil zeggen dat op zoek wordt gegaan naar bepaalde voorwerpen om daarmee de collectie kwalitatief te verbeteren en aan te vullen. **Passief** houdt in dat er op het min of meer 'toevallige' aanbod van particulieren of organisaties wordt gereageerd.

Steeds belangrijker in de collectievorming is het streven de collectie kwalitatief te verdiepen in plaats van in de breedte uit te breiden of completer te maken. MKW wil in principe alleen die objecten aankopen die in de presentatie kunnen worden opgenomen of belangrijk zijn voor het Wijchens cultureel erfgoed.

Door unieke en kwalitatief hoogstaande objecten en kunstwerken te verzamelen wil het museum de eigen identiteit duidelijk profileren en de eigen positie in het bruikleenverkeer versterken.

Voor aankopen geldt dat ze moeten aansluiten bij de collecties, zoals die zijn geformuleerd in dit collectieplan. Belangrijke kaders voor het verwervingsbeleid in algemene zin vormen:

- **Inhoudelijke prioriteiten**: deze verschillen per deelcollectie.
- **Intrinsiek belang**: de actuele/sociaalmaatschappelijke waarde en de historische waarde.
- **Uniciteit en representativiteit**: de uniciteit speelt met name een rol bij aankopen. Het moet gaan om een stuk met een unieke positie in de collectie. Er bevindt zich geen vergelijkbaar stuk in het museum, of een eventueel al aanwezig vergelijkbaar stuk is van duidelijk mindere kwaliteit. Het gebruik van het criterium representativiteit verschilt per deelcollectie. Bij overname van een complete collectie, zitten er vaak ook veel minder belangrijke objecten bij die wel van intrinsiek belang kunnen zijn.
- **Functie**: het streven is dat aankopen moeten voldoen aan de presentatie- of wetenschappelijke functie. Schenkingen mogen een (potentiele) presentatie- of een documentatiefunctie hebben. Bruiklenen dienen een presentatiefunctie te hebben.
- **Conditie**: de conditie van het object is goed, of conservering en/of restauratie vergt geen buitensporige inspanning. In het andere geval heeft het museum de inspanningsverplichting om te restaureren en te conserveren.
- **Beheersbaarheid**: voor aanzienlijke aankopen, bruiklenen en schenkingen moet er ruimte beschikbaar zijn in de vaste opstelling of het depot. De voorwaarden voor bruikleen of schenking moeten acceptabel zijn, de eigendom duidelijk en de verzekeringskosten acceptabel.
- **Aanvullende criteria bij aankopen**: actualiteitswaarde, publiciteitswaarde de beschikbare budgetten, de capaciteit van het depot en de beschikbaarheid van expositieruimte.

3.1.1 Archeologie

Voor het verzamelgebied archeologie verwerft het museum vrijwel uitsluitend bodemvondsten uit Wijchen en omgeving. Voorwerpen van elders in Nederland worden alleen bij uitzondering in de verzameling opgenomen, voor zover ze een aanvulling vormen op de bestaande collectie en daar op een zinvolle manier bij aansluiten. Verwerving van objecten van buiten de landsgrenzen is in beginsel mogelijk, indien een voorwerp van buitengewoon belang is voor de verzameling.

MKW is de aangewezen presentator van bodemvondsten die opgegraven worden onder hoede van de Gemeente Wijchen (opgravingsbevoegd). Getracht moet worden dat de beleidsmedewerker archeologie van de Gemeente Wijchen het museum op de hoogte houdt van opgravingen in de gemeente en wijst op bijzondere vondsten. Dit is vastgelegd in een schriftelijke overeenkomst.

Het museum treedt actief op in het verwerven van schenkingen van vondsten uit Wijchense bodem, waar deze nog in particulier bezit zijn en waarvan de herkomst goed vastgesteld is. De nadruk ligt daarbij primair op voorwerpen van museale kwaliteit, die hiaten in de huidige collectie bodemvondsten vullen. Museum het Valkhof adviseert MKW daarbij. Voor Wijchense bodemvondsten hanteert MKW een heel bescheiden aankoopbeleid om bekende, gepubliceerde objecten voor MKW te verwerven wanneer deze verkocht dreigen te worden door particuliere verzamelaars. Het is het museum door de gemeente toegestaan een reserve in haar budget op te bouwen voor collectievorming. Daarbij dienen de volgende aankoopcriteria te worden gehanteerd: afkomstig uit de gemeente Wijchen, een bekende vondstplek en vondstomstandigheden en een aanvulling op de collectie.

Collectievorming door middel van aankopen en schenkingen en van bruiklenen uit andere collecties gebeurt alleen in overeenstemming met wetgeving en museale gedragscodes gaat het in beginsel alleen tot verwerving over als vondsten volgens de regels van de Monumentenwet bij de bevoegde instanties zijn aangemeld en een betrouwbare herkomst hebben.

3.1.2 Regionale geschiedenis

De collectievorming door middel van aankopen en schenkingen en van bruiklenen uit andere collecties op het verzamelgebied 'regionale geschiedenis' is eveneens sterk regionaal bepaald en richt zich hoofdzakelijk op de verwerving van objecten uit of met betrekking tot Wijchen en het Land van Maas en Waal. Dit om een beeld te geven van het verleden van de regio en om de regionale geschiedenis tastbaar te maken. Deze collectie wordt tevens gevormd door immaterieel erfgoed: het verzamelen van verhalen (oral history) vormt hier een onderdeel van. Dit gebeurt met name voor de wisseltentoonstellingen.

3.1.3 Botanische collectie

De collectievorming van de botanische collectie verloopt anders: niet door middel van aankopen en schenkingen, maar door het zelf verbouwen en stekken van gewassen wordt deze collectie samengesteld. Dit gebeurt in nauwe samenwerking met Wageningen University. MKW heeft de enige protohistorische (van de prehistorie tot en met de middeleeuwen) tuin van Nederland. Deze tuin vormt een verlengde van de archeologische collectie van het museum, die het rijke plattelandsverleden van Wijchen en omgeving etaleert.

3.1.4 Moderne en hedendaagse kunst

Voor deze afdeling is er momenteel geen actief verwervingsbeleid. Gepaste schenkingen worden wel aangenomen.

3.1.5 Verantwoording

De verantwoordelijkheid voor het formuleren van dit verzamelbeleid ligt bij de conservator. De vaststelling ervan ligt bij de directeur en de uitvoering van het beleid wordt getoetst aan het oordeel van onafhankelijke experts. De uitvoering van het verzamelbeleid is in eerste instantie een verantwoordelijkheid van de conservator, die daartoe vooronderzoek verricht, contacten legt en onderhoud en - binnen de vastgestelde beleidskaders - zorgdraagt voor de afhandeling van aankopen en schenkingen, daarin ondersteund door de directeur.

3.2 Selectie en afstoting

Objecten en/of collectieonderdelen die niet (meer) binnen het verzamelbeleid en collectieprofiel van het museum passen - zoals dat is geformuleerd in het *Meerjarenbeleidsplan 2022-2025* - zullen geselecteerd worden. Langdurige bruiklenen worden getoetst aan het collectieprofiel. Als deze niet meer daarbij aansluiten wordt het bruikleen in principe geretourneerd.

Al jaren is het MKW bezig de museale collectie op een hoger plan te brengen door gericht aankopen te doen binnen ons collectieprofiel. Dit op een hoger plan brengen van de collectie gaat nu ook gebeuren door de huidige collectie tegen het licht te houden. Het doel van deze actie is om objecten die niet aan onze criteria voldoen af te voeren. Dit bevordert het beheersbaar maken van de depotcollecties en het versterken van onze positie als museum van betekenis op collectiegebied.

Leden van de Museumvereniging hebben bij het lidmaatschap toegezegd de Ethische Code voor Musea en de daarop gebaseerde *Leidraad Afstoting Museale Objecten 2016* (LAMO) te zullen naleven. Ook een museum dat bij Stichting Museumregister Nederland is geregistreerd moet de Ethische Code onderschrijven. Mocht MKW besluiten over te gaan tot afstoting van onderdelen van de collecties, zal het daarbij handelen overeenkomstig de LAMO van de Nederlandse Museumvereniging.

4

4. COLLECTIEBEHEER, -BEHOUD EN REGISTRATIE

4.1 Beheer

Het beheren van de eigen collecties vormt een van de kerntaken van het MKW. De verzamelingen bepalen in belangrijke mate het profiel van het museum naar buiten. Ze fungeren als toetssteen voor de programmering van tijdelijke exposities en als uitgangspunt voor educatieve en publieksactiviteiten. Daarnaast vormen ze de basis voor de contacten met andere instellingen en de netwerken waarin het museum opereert.

4.1.1 Kerntaken

De kerntaken van het museum zijn:

1. Het instandhouden (bewaren) en toegankelijk maken van het culturele erfgoed van Wijchen en omgeving;
2. Het toegankelijk maken van de museale collectie voor publiek en het volledig exploiteren van MKW in de ruimste zin van het woord;
3. Het verrichten van alle verdere handelingen, die met het vorenstaande in de ruimste zin verband houden of daartoe bevorderlijk kunnen zijn.

De focus ligt op het beheren en exploiteren van de museale collecties ten dienste van het publiek en de gemeenschap. Het museum wil daarbij het unieke van Wijchen en omstreken bestuderen, bewaren en toegankelijk maken. Expliciteren van de diverse verbindende elementen tussen de collecties door middel van tentoonstellingen, onderzoek en publicaties is een must. Hiertoe hanteert het museum een aan dit collectieplan gekoppeld aankoop -en afstotingsbeleid.

MKW functioneert binnen het coherente verband van culturele instellingen en scholen binnen de Gemeente Wijchen en de regio. Daarnaast vervult het museum een rol binnen een regionaal cultuurhistorisch netwerk en een toeristisch netwerk.

Het museum tracht haar doel onder meer te bereiken door:

- Het in eigendom, bruikleen of anderszins verwerven, beheren, bewaren en/of conserveren van verzamelobjecten, het tentoonstellen van de verzameling of gedeelten daarvan;
- De presentatie van objecten van archeologie, geschiedenis, museumtuin ("de Tuun") en beeldende kunst;
- Voorlichting en educatie over de (archeologische) geschiedenis van de regio Wijchen, de vaste collectie en het Kasteel Wijchen;
- Het aangaan, uitbreiden en intensiveren van samenwerkingsverbanden met diverse lokale en regionale partijen;
- De collectie digitaal vastleggen en toegankelijk maken;
- Het organiseren van activiteiten en educatieve projecten voor het primair en voortgezet onderwijs.

De taken van het museum rusten op drie pijlers:

1. De zorg voor de collectie: waaronder onder meer de collectiebeschrijving, het aanwijzen van de museumpresentatie, het beheer en behoud van de collectie, de conservering en restauratie, de registratie, documentatie, onderzoek en digitale ontsluiting.
2. De zorg voor het publiek: waaronder de educatieve taken, bepaling van de doelgroepen, publieksonderzoek, de presentatie van de vaste collectie op publieksaantrekkelijke wijze, tijdelijke exposities, activiteiten, dienstverlening, pr en marketing.
3. De bedrijfsvoering: waaronder huisvesting, personeel en organisatie, financiën en begroting.

Circa 15% van de collectie bevindt zich in de vaste opstelling van het museum. Een gedeelte kan voor bepaalde tijd uitgeleend worden aan derden. Objecten uit de vaste presentatie worden per definitie niet uitgeleend, maar kunnen op locatie bestudeerd of onderzocht worden. Het totaal aan beschikbare depotruimte bedraagt 32 m². Hierin wordt de collectie die aan de zorg van het museum is toevertrouwd bewaard.

4.1.2 Verantwoording

Het collectiebeheer is wat betreft de archeologische collecties in museum en depot de verantwoordelijkheid van conservator, met als eindverantwoordelijke de directeur. Naast beheer, heeft de conservator tevens het behoud, de advisering over aankopen en onderhouden van de objecten, het inventariseren en registreren van de collectie als taak.

Adlib archeologie staat onder beheer van de conservator. Adlib Museum is een applicatie die speciaal gemaakt is voor collectie- en informatiebeheer in musea. Adlib Museum biedt zeer uitgebreide functionaliteit en interfaces voor optimaal informatie- en collectiebeheer. Beeldintegratie behoort tot de standaardmogelijkheden evenals de koppeling naar externe bestanden zoals Word-documenten, Excel spreadsheets en internetpagina's. In het collectiebestand kunnen objecten volledig volgens de Spectrum-standaard worden beschreven. De objectgegevens zijn onderverdeeld in groepen die worden gepresenteerd op tabbladen. Adlib biedt verder de mogelijkheid tot conversie met andere systemen. Expertise wordt verder via Erfgoed Gelderland geraadpleegd.

Tot de taken en verantwoordelijkheden van de conservator behoren:

- Beheer, behoud en onderhoud van de collectie;
- Toegankelijk maken van de collectie doormiddel van activiteiten;
- Doet onderzoek;
- Verzorgt het contact met externen betreffende vragen over de collectie;
- Zorg en onderhoud voor depot;
- Registratie, digitalisatie en inventarisatie collectie;
- Minimale restauratie van objecten;
- Adviseren over aankoop objecten;
- Ontsluiten collectie (op digitale platforms);
- Onderhouden digitalisering collectie;
- Ondersteuning inrichting en (archeologische) tentoonstellingen;
- De conservator kan altijd een beroep doen op vrijwilligers ter ondersteuning.

Vaste werkzaamheden van de conservator zijn:

- Elke week het depot controleren op onregelmatigheden en de ontvochtigers ledigen;
- De vitrines in het museum wekelijks controleren op onregelmatigheden. Indien schoonmaken wenselijk is, kan een beroep worden gedaan op de vrijwilligers (onder begeleiding van de conservator);
- Het jaarlijks nalopen van alle voorwerpen. Dit om te controleren of ze nog in goede staat zijn en op de beoogde plek liggen;
- Een keer per jaar moeten de metalen voorwerpen in de vaste collectie en het depot worden nagekeken in het kader van preventieve conservatie. Voorwerpen die conservatieve behandeling nodig hebben worden bij de directeur aangemeld.

Tot de taken en verantwoordelijkheden van de directeur betreffende de collectie behoren:

- Het collectiebeleid;
- Tentoonstellingsbeleid en samenstellen van tentoonstellingen;
- Vernieuwing in de vaste opstellingen;
- Herinrichting museum;
- Opstellen en waarborgen plan van aanpak betreffende registratie-achterstand en tijdplan;
- Het actueel houden van de collectieregistratie: registreren en toezichthouden op bruiklenen.

Tot de taken en verantwoordelijkheden van vrijwilligers betreffende de collectie behoren:

- Helpen mee (wissel)tentoonstellingen te ontwikkelen om zo het cultureel erfgoed van Wijchen en omgeving toegankelijk te maken;
- Fotograferen;
- Onderhoud vitrines.

4.1.3 Wensen voor de toekomst

Wegens de beperkt aantal uren staat het collectiebeheer staat onder druk. In de toekomst zullen deze in een urenuitbreiding moeten worden opgenomen.

In 2022 zal er voor 4 uur in de week een junior conservator geworven worden. Deze zal de huidige conservator ondersteunen en de werkzaamheden vanaf 2023 (na pensionering van de huidige conservator) overnemen. Ingezet wordt op 8 uur per week vanaf 2023. Ook zal hij/zij gaan ondersteunen in het wegwerken van de achterstanden in de basisregistratie.

Ook is er meer (vrijwillige) menskracht gewenst betreffende:

- Registratie resterende 700 objecten gemeentelijke collectie;
- Opstellen en uitvoeren van een onderzoeksbeleid aangaande de collectie;
- Beheer, behoud en onderhoud collectie (tevens restauratie).

In mei 2020 wordt er een vrijwilligerscampagne opgezet door de vrijwilligercoördinator en Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen (VVV) voor de werving van vrijwilligers voor Kasteel Wijchen. Binnen deze campagne zullen we tevens gericht gaan werven op vrijwilligers ten behoeve van de museale collectie: zij gaan ondersteunen in beheer, registratie, documentatie, onderzoek en digitalisering.

4.2 Conservering en restauratie

Het onderhouden van de collectie is op te delen in 'passieve' conservering en 'actieve' conservering. **Passieve conservering** wil zeggen, de algemene maatregelen die nodig zijn om verval en beschadiging tegen te gaan zoals opslag, klimaatbeheersing en depotinrichting. Dit gebeurt tijdens openingsuren door vrijwilligers. **Actieve conservering** is het behandelen van het objecten die reeds te lijden hebben gehad van verval en beschadiging (restauratie). Op dit moment voert het museum actief beleid wat betreft de actieve conservering.

Het depots in het koetshuis van Kasteel Wijchen zijn voorzien van open stellingen en kasten met laden. Kleine voorwerpen uit de deelcollecties zijn onder andere in plastic boxen ondergebracht.

Zoals reeds vermeld valt de conservering en restauratie van MKW onder de werkzaamheden van de conservator. Aangezien de conservator niet is gespecialiseerd in restauratiewerkzaamheden en het museum niet beschikt over een goed geoutilleerd atelier, worden deze beperkt door hem uitgevoerd. Grote restauraties en behandelingen worden uitbesteed aan gespecialiseerde restauratoren. Bij het restauratiewerk gelden de internationaal in de museumwereld geaccepteerde uitgangspunten: ingrepen in de objecten worden tot een minimum beperkt, de behandelingen zijn, zo mogelijk, reversibel en alle ingrepen worden gedocumenteerd. Conservering en restauratie worden alleen op verzoek van of in overleg met de conservator opgestart, na afstemming met de directeur. Behandelingen worden slechts uitgevoerd na een zorgvuldig vooronderzoek en na een ethische evaluatie en motivatie van het behandelingsvoorstel. Minimale interventie en reversibiliteit zijn de basiscriteria voor elke ingreep.

Externe conservering en restauratie worden altijd gedocumenteerd in restauratierapporten die de uitgevoerde werkzaamheden en gebruikte methoden en middelen zo gedetailleerd mogelijk beschrijven. De intentie is deze rapporten aan de objectregistratie in AdLib toe te voegen. In de jaren 2022-2025 zal actieve conservering en restauratie vooral gericht zijn op het gereed maken van objecten voor wisselende museumpresentatie en op objecten voor de tentoonstellingen die in deze periode plaatsvinden.

4.2.1 Klimaat

De voorwerpen die zich in het depot bevinden, zijn gedeeltelijk gefotografeerd en ingevoerd in het registratiesysteem AdLib. De niet-klimaatgevoelige voorwerpen (aardewerk, steen) zijn opgeslagen in een ongeklimateerd, maar droog en geïsoleerd depot (koetshuis). Hier worden temperatuur en luchtvochtigheid gemeten door ontvochtigers en wordt, indien nodig, bijgestuurd met be- en ontvochtigers.

Buiten dit depot zijn delen van de collectie in het kasteel ondergebracht. Ook hier staan ontvochtigers en wordt de temperatuur tijdens openingstijden gecontroleerd. De ligging op de zolder van het kasteel maakt dat de temperatuur in de zomer wel regelmatig oploopt. Om de bij tijden hoge luchtvochtigheid tegen te gaan zijn vier ontvochtigers aangeschaft (drie in het museum en één in het depot).

Eind 2021 wordt het hernieuwde museum geopend in Kasteel Wijchen. Onderdeel van de renovatie is de aanleg van een warmtepomp waardoor klimaatbeheersing in alle ruimtes van het kasteel mogelijk is. Extremen kunnen we bijsturen met be- en ontvochtigers die extra bij te plaatsen zijn.

4.2.2 Licht

In het algemeen kan gesteld worden dat het museum wat UV en lux betreft gunstige omstandigheden kent, omdat het slechts beperkte openingsuren heeft. Licht is alleen aan tijdens de openingsuren en tijdens de werkzaamheden in het depot.

De verlichting in het museum is onder auspiciën van de Gemeente Wijchen vervangen voor led. Voordelen van led zijn de hoge CRI-waarde (kleurechtheid), de traploze dimbaarheid, de focus mogelijkheden, het kaderen/snijden van de lichtbundel en de lange levensduur.

4.3 Collectieregistratie en -documentatie

De verschillende archeologische collecties zijn grotendeels digitaal geregistreerd, maar een verdere automatisering van de collectieregistratie is een voorwaarde voor hedendaags collectiebeheer en een noodzakelijke basis om de collecties ook online aan het publiek te kunnen tonen. MKW heeft gekozen voor het registratiesysteem AdLib Museum. Het hart van AdLib Museum vormt het collectiebestand.

Voor het hanteren van een goede basisregistratie is objectmanagement nodig. Zowel fysisch in de instelling als in het registratiesysteem. Zo wordt een aantal museale gegevens verzameld die informatie geven over om welk object of welke groep objecten het gaat, waar het zich bevindt en wat de bewegingen van het object of de groep objecten in het verleden zijn geweest.

Wat is hiervoor nodig?

- Alle kerngegevens om het object of de groep objecten snel op te zoeken of te identificeren;
- Alle velden die te maken hebben met de plaats waar de objecten fysisch aanwezig zijn;
- Inzicht geven in een overzicht van alle gegevens die te maken hebben met de geschiedenis van het beheer van het object of de groep objecten, vanaf de verwerving tot en met de gegevens over eventuele afstoting.

Wat betreft de uiterlijke kenmerken van de objecten:

- Afmetingen en een aantal van het uitzicht van de objecten af te leiden eigenschappen (gebruikssporen, functie) registreren;
- Gegevens die te maken hebben met de vervaardiging van het object of de groep objecten, en de daar direct van af te leiden vaststellingen;
- Gegevens samenbrengen die te maken hebben met de decoratie en/of de inscriptie op het object of de groep objecten.

Wat betreft de vondstinformatie:

- Alle informatie wordt verzameld die het object of de groep objecten verbindt met zijn of hun archeologische achtergrond.

Wat betreft datering:

- Alle velden worden verzameld die te maken hebben met de ouderdom en de datering van het object of de groep objecten.

Wat betreft associatie en referentie:

- Dit is belangrijk voor de situering van een object of een groep objecten in een ruimer kader;

- Hier kunnen verbanden worden gelegd met een aantal gegevens die ooit, rechtstreeks of onrechtstreeks, met het object of de groep objecten te maken hebben gehad.

Wat betreft registratiebeheer:

- Het overzicht behouden van de geschiedenis en de status van het record. Deze gegevens hebben niet rechtstreeks te maken met het object of de groep objecten. Ze zijn bedoeld om het registratieplan te kunnen volgen en controleren.

Een aparte categorie betreft de inventarisatie van archief- en bibliotheekstukken. Deze inventarisatie is voor wat betreft de boeken inmiddels compleet. De beschrijvingen van de circa 400 boeken is in AdLib verwerkt door vrijwilligers.

4.3.1 Gebruik van de basisregistratie

De basisregistratie bestaat uit de velden die absoluut vereist zijn om een archeologisch object of een groep van archeologische objecten in het registratiesysteem (Adlib) van het museum op te nemen. De criteria voor de velden die in overweging werden genomen, zijn voornamelijk gericht op het (terug)vinden van objecten in een museaal verband en het voldoen aan de internationale CIDOC-richtlijnen.

De basisregistratie heeft een beperkte toepassing en moet als een begin worden beschouwd. In de geregistreerde velden kan men informatie terugvinden over waar iets zich bevindt, hoe het werd verworven, vanwaar het afkomstig is en wat het is. Het is wenselijk na de eerste snelregistratie deze summier informatie over de collecties aan te vullen met meer gegevens.

De acht verplichte CIDOC-velden zijn:

1. Instellingsnaam
2. Inventarisnummer
3. Object Trefwoord
4. Titel
5. Vaste Standplaats
6. Verwerving Wijze
7. Verwerving Datum
8. Verwerving Van
9. Vindplaats
10. Foto
11. Maatvoering

Deze velden worden aangevuld: het mogelijk maken van registreren van grote groepen, het garanderen van de band met de archeologische achtergrond van de objecten, het beschrijven waar een object uit bestaat en de ouderdom van het object.

4.3.2 Registratie collecties

De kerncollectie is uitgebreid beschreven. Hier zal ook, voor zover dat mogelijk is, meer onderzoek naar moeten worden gedaan. Uiteindelijk is deze informatie beschikbaar voor het uitwisselingsprogramma collectiegelderland.nl, maar er kan ook aangesloten worden met andere netwerken, zowel regionaal, nationaal als internationaal; alle voor zover van belang voor de collectie en de wijze waarop de collectie zich verhoudt tot andere collecties.

4.3.3 Noodzaak van infrastructurele aanpassingen

- Regelmatig contact met de experts van Erfgoed Gelderland;
- Regelmatig contact met medewerkers van het Provinciaal Depot (GAC);
- Regelmatig contact met de beleidsmedewerker archeologie Gemeente Wijchen;
- Mogelijkheden onderzoeken tot uitwisseling met bestanden van de andere erfgoedinstellingen;
- Up to date houden van de collectieregistratie;
- Volgen van de nieuwe ontwikkelingen ten behoeve van digitaliseren van de collectie;
- Mogelijkheden onderzoeken voor online toepassingen;

- Mogelijkheden onderzoeken Open Source;
- Constante aandacht voor nieuwe mogelijkheden/updates/bijscholing vrijwilliger(s) betreffende het AdLib Museum Systeem

4.3.4 Registratie kerncollectie

De collecties zijn op papier aanwezig. De kerncollectie archeologie is grotendeels digitaal geregistreerd wat betreft basisbeschrijving, plaatsaanduiding en gedeeltelijk gefotografeerd. Er is gestart met verwerking in AdLib.

De kerncollectie regionale geschiedenis bestaat uit afzonderlijke maquettes van een motte, vijf kastelen in de Gemeente Wijchen, de Romeinse Villa Tienakker en vier maquettes van boerderijen uit de Late Bronstijd tot en met de Karolingische tijd die typisch zijn voor deze streek. De in 2021 aangekochte zeventiende-eeuwse schouw voor Kasteel Wijchen is toegevoegd aan de kerncollectie. Na restauratie wordt deze geregistreerd. Ook het replica portret van Emilia van Nassau, aangekocht in 2019, zal in zo snel mogelijk worden geregistreerd.

De botanische kerncollectie bestaat uit circa 150 levende planten en gedroogde herbariumstukken. Deze zijn digitaal geregistreerd. Verwerking in AdLib zal naar verwachting in deze beleidsperiode kunnen worden aangevangen.

De vijf pentekeningen van de hand van Pedro Garcias zijn gemaakt op basis van archeologische objecten afkomstig uit de collectie archeologie en behoren dan tot de kerncollectie moderne en hedendaagse kunst. Dit geldt ook voor het schilderij van Doris Arts, aangekocht voor de inrichting van Kasteel Wijchen. De tekeningen en schilderij zijn niet (nog) geregistreerd.

4.3.5 Registratie deelcollecties

De deelcollecties behorende tot de archeologie (collectie P. Franssen, collectie Roel Stuart, collectie Toon Stuart, collectie Simon van Steenveldt, collectie diversen, de vijf maquettes van boerderijen en één van Vila Tienakker) bestaat uit bodemvondsten uit Wijchen en omgeving die betrekking hebben op het menselijk leven in de regio, vanaf de Middensteentijd tot en met de Middeleeuwen.

Het fotomateriaal behorende tot de regionale deelcollectie bestaat uit een verzameling van circa 400 foto's en circa 6000 negatieven, afkomstig uit een project in 1986 toen Wijchenaren door Jos Broekman werden uitgenodigd zichzelf op de foto te zetten. Dit materiaal is in 2009 aan het museum overgedragen.

De foto's hebben een documentair karakter. De registratiegraad van de fotocollectie is gering. Het fotomateriaal (inclusief de negatieven) is volkomen ongeordend en bevat nauwelijks aantekeningen. Gezocht wordt naar een persoon met kennis van deze materie, maar de registratie van deze collectie heeft geen prioriteit.

In 2012 is de regionale deelcollectie uitgebreid met een vijftiental munten van Batenburg uit de zestiende en zeventiende eeuw die door de Gemeente Wijchen zijn toegevoegd aan de beheersovereenkomst. Deze zijn niet digitaal geregistreerd, maar zal deze beleidsperiode geregistreerd gaan worden.

Collectie WOII bestaat uit een geschonken Yad Vashem penning met bijbehorend foto- en documentatiemateriaal. Deze dient nog gedurende deze beleidsperiode geregistreerd te worden.

Een database (dvd's) met interviews betreffende alle exposities hebben een documentair karakter. Registratie heeft geen prioriteit.

De werken behorende tot de deelcollectie moderne en hedendaagse kunst (één acrylverfschildering van J.C. Gérard, één houtdruk van Klaas Gubbels en één ets van Ad Arma) zijn niet geregistreerd. Ook al ligt de focus van MKW op het cultureel erfgoed, wordt het toch nodig geacht deze objecten officieel te registreren.

De historische en educatieve kledij behoren tot de deelcollectie kleding en dienen deze beleidsperiode geregistreerd te worden.

4.3.6 Langdurige bruiklenen

Daarnaast heeft MKW een aantal collecties in permanente bruikleen. Grote delen hiervan zijn in de museumpresentatie opgenomen.

- *De collectie 'Valkhof' Nijmegen* (90 objecten)
Alle artefacten zijn opgenomen in de museumpresentatie.
- *De collectie Rijksmuseum van Oudheden (RMO) Leiden* (120 objecten)
Deels opgenomen in de museumpresentatie.
- *Bruiklenen AWN en particulieren*
Alle artefacten zijn opgenomen in de museumpresentatie.

4.4 Veiligheid en verzekering

De ruimtes van het museum zijn voorzien van bewakingscamera's, de gegevens daarvan worden gedurende 48 uur bewaard. Verder is het kasteel, inclusief het museum, voorzien van een brand- en inbraak alarm. Het bedrijf dat hiervoor verantwoordelijk is, is G4 Secure Monitoring. Dit alles gebeurt in samenspraak met de Gemeente Wijchen, aangezien zij eigenaar zijn van het gebouw.

Zowel de vaste collectie als de wisselcollecties zijn verzekerd bij Gana Adviesgroep (WEGAS XL-verzekering) te Nijmegen.

5

5. GEBRUIK VAN DE COLLECTIES

5.1 Onderzoek en educatie

5.1.1 Onderzoek

De conservator verricht onderzoek ten aanzien van de collecties, ter ontsluiting. Het onderzoek van de conservator zal in de deze beleidsperiode gericht zijn op de regelmatig wisselende (vernieuwde) museumpresentatie. Het museum stelt derden in de gelegenheid onderzoek naar de collectie uit te voeren.

In Museum Kasteel Wijchen vindt bestudering van objecten plaats, op de daarvoor meest geschikte plek in het museum. Te allen tijde onder auspiciën van de conservator. Indien relevant worden de gegevens over het gebruik van objecten voor onderzoek in een rapportage opgenomen (datum en plaats van het gebruik, naam gebruiker, doel en resultaat, publicaties).

Specialistisch onderzoek wordt uitbesteed binnen een netwerk van onderzoeksinstituten die op kunsthistorisch vlak actief zijn. Aanvragen voor analytisch en materiaaltechnisch onderzoek door derden worden beoordeeld door de conservator en de directeur. Samenstellen zij een schriftelijke overeenkomst op waarin de voorwaarden voor onderzoek worden vastgelegd, zoals teruggave van monsters, fotografische afbeelding, of een afgietsel van het monster. Na het onderzoek worden de analysegegevens gekoppeld aan de objectregistratie.

5.1.2 Educatie

Educatie en participatie (en inclusie) zijn speerpunten in het beleid. Het educatieve programma richt zich op basisonderwijs, het voortgezet onderwijs en families. Het museum gebruikt een beperkt aantal originele objecten uit de collecties in educatieve programma's. In de Ridderzaal (eerste verdieping Kasteel Wijchen) kunnen leerlingen onder toezicht voorwerpen zelf onderzoeken. Dit zijn voorwerpen die niet tot de museale collectie horen en waar vrijer mee mag worden omgegaan. Ze worden gebruikt bij rondleidingen, workshops, presentaties en lezingen. Plan is om in de toekomst een 'educatieve collectie' (met originelen en replica's) vast te stellen. De werkgroep educatie kan dan kiezen welke objecten er voor welke thema's worden gebruikt. Op geschikte momenten kunnen dan originele objecten worden gekozen voor het bieden van 'hands-on' ervaringen, die in de vaste opstelling grotendeels ontbreken.

De directeur is verantwoordelijk voor de zorg van deze collectiestukken en voor de instructie van de vrijwilligers en medewerkers die deze objecten hanteren.

5.2 Presentatie en exploitatie

De collectie van het museum wordt op verschillende manieren gepresenteerd, waardoor deze zo goed mogelijk zichtbaar is.

Wat betreft objecten in de wisseltentoonstellingen, deze moeten voldoen aan een aantal voorwaarden:

- Tonen in hun variatie tezamen het unieke profiel van het museum
- Sluiten aan bij de fascinatie en interesse van de bezoeker en geven ruimte aan esthetische ervaringen, participatie en verrijking en verdieping van kennis;
- Tentoonstellingen prikkelen, zijn verrassend en smaakvol;
- Staan steeds in relatie tot de huidige tijd;
- Worden ontwikkeld in samenspraak met publiek en partners.

5.3 Bruikleenverkeer

MKW staat positief in het delen van de collectie met derden. Het museum vindt het belangrijk om de collecties publiek toegankelijk te maken.

Een bruikleen kan worden aangevraagd voor bepaalde tijd in het geval van een tentoonstelling, voor onderzoek of voor educatieve doeleinden. MKW neemt alleen bruikleenverzoeken in behandeling, waarin de bruikleennemer informatie verschaft over zichzelf en over het doel van het bruikleen.

Bruiklenen worden alleen verstrekt aan instellingen, niet aan particulieren. In de bruikleenovereenkomst (zie bijlage) worden de voorwaarden van het bruikleen vastgelegd, die aansluiten bij wat in de museumwereld gebruikelijk is. Deze voorwaarden betreffen garanties voor de veiligheid en het behoud van de objecten, afspraken over het gebruik ervan tijdens de bruikleenperiode en afspraken over transport en verzekering.

Bij aanvragen voor bruiklenen van stukken uit de depotcollecties zal een afweging moeten worden gemaakt van verschillende factoren, zoals de kwetsbaarheid van de objecten, een mogelijk eigen gebruik in de nabije toekomst of de wenselijkheid ze voor tijdelijke bruiklenen beschikbaar te houden.

Bruikleenaanvragen ten behoeve van tentoonstellingen worden beoordeeld op de volgende vragen:

- Voldoet de instelling die het werk aanvraagt aan de eisen op het gebied van veiligheid en klimatologische omstandigheden?
- Staat het in de vaste opstelling en zo ja, is het vervangbaar?
- Wat is de conditie van het aangevraagde object?
- Hoe is de relatie met de bruikleennemer?

Alleen de speciale kosten die samenhangen met het in bruikleengeven, zoals verzekering, verpakking, begeleiding en transport, komen voor rekening van de bruikleennemer. Indien voorwerpen uit de collectie een behandeling moeten ondergaan voordat ze geëxposeerd kunnen worden, worden ook de kosten daarvan bij de bruikleennemer in rekening gebracht.

6

6. SAMENVATTING EN ACTIEPUNTEN

In de inleiding van dit collectieplan zijn de speerpunten geformuleerd voor het collectiebeleid in de periode 2022-2025. Hieronder volgt een samenvatting van de concrete beleidsvoornemens waarmee het museum aan deze doelstellingen invulling wil geven.

1. Ten aanzien van bruikleenverkeer

Gekeken gaat worden naar objecten die de collectie van MKW aanvullen. Partijen die hierbij benadert zullen worden zijn Museum Het Valkhof (MHV), beheerder Provinciaal Depot voor Bodemvondsten en Rijksmuseum van Oudheden (RMO) Leiden. MKW gaat door met het huidige beleid betreffende het in bruikleen geven van objecten aan derden, rekening houdend met de gestelde condities.

2. Ten aanzien van conservering en restauratie

Objecten die in de vaste presentatie worden opgenomen, zullen met voorrang worden behandeld. Van de betreffende objecten conditiebeschrijvingen en foto's gemaakt.

3. Ten aanzien van de presentatie

- Up to date houden van de thematische en chronologische routing;
- Up to date houden van tekstborden, avi-middelen e.d..

Bij de werkzaamheden voor de fysieke inrichting met objecten van de museumpresentatie zijn naast de staf ook vrijwilligers betrokken.

4. Ten aanzien van onderzoek

Het zwaartepunt van het onderzoek van de conservator zal liggen bij het bijhouden en regelmatig wisselen van de nieuwe museumpresentatie.

5. Ten aanzien van beveiliging

Het gehele beveiligingsplan is herzien met de herinrichting. Dit om een zo optimaal mogelijke situatie te bereiken voor de collecties in de publieksruimten.

6. Ten aanzien van de collectievorming

- MKW blijft verzamelen volgens dit collectieplan;
- Toetsen van de bestaande ingekomen langdurige bruiklenen aan het collectieprofiel en zo nodig overgaan tot teruggave van bruiklenen die niet (meer) binnen het collectieprofiel passen.

7. Voorzetten van de digitalisering van de collectieregistratie en -documentatie

Het museum wil de basisregistratie van de museumcollecties verder optimaliseren en de collectie verder digitaliseren. De kerncollectie heeft voorrang in registratie.

Werkzaamheden om dit te verwezenlijken zijn:

- Uitvoeren van basisregistratie, fotografie en standplaatsregistratie;
- Opschoning en uniformering thesaurus. AdLib-records worden verder opgeschoond en gebruikte terminologie en thesaurus geüniformeerd en gestroomlijnd;
- Overzicht van de langdurige bruiklenen in en uit. Langdurige bruiklenen worden gecontroleerd, zodat altijd een actueel overzicht kan worden opgeleverd;
- Registratie educatieve collectie. Het registreren van de educatieve collectie in AdLib;
- Ordening fotoarchief;
- Opstellen conditierapporten.

8. Collectiepresentatie op internet

- Uitbreiden van het aantal objecten dat op internet voor het publiek toegankelijk is met een aantal belangrijke deelcollecties. Via 'online museum'.
- Toegankelijk maken van de gedigitaliseerde collectiecatalogi archeologie via internet (website).

9. Ten aanzien van kwaliteitszorg

Nadere toetsing van de ingevoerde SPECTRUM-procedures (handleiding voor collectiemanagement) aan de praktijk en regelmatige evaluatie.

